

بررسی اثرگذاری توانایی مدیریت بر رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی

سارا یوسفزاده^۱
جلیل بیطاری^۲ ✉
حسین بدیعی^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۰۳ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۵/۲۴

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی اثرگذاری توانایی مدیریت بر رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی می باشد. در مواجهه با محیط‌های بی‌ثبات، مدیران توانمندتر با افق دید بلندمدت، تصمیمات بلندمدت بهتری می‌گیرند و استراتژی‌های بهتری را برای سازگاری با محیط اتخاذ می‌کنند. در همین راستا نمونه‌ای مشتمل بر ۱۳۰ شرکت پذیرفته در بورس اوراق بهادار طی بازه زمانی ۱۳۹۳ - ۱۳۹۹ انتخاب و آزمون شده است. این پژوهش با استفاده از روش رگرسیون چند متغیره مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج آزمون‌ها حاکی از آن است که توانایی مدیریتی بر رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب از پرداخت مالیات تاثیر تعدیلی ندارد. نتایج پژوهش نیز نشان می‌دهد که در مواجهه با محیط‌های بی‌ثبات، مدیران توانمندتر با افق دید بلندمدت، تصمیمات بلندمدت بهتری می‌گیرند و استراتژی‌های بهتری را برای سازگاری با محیط اتخاذ می‌کنند. پس فعالیت‌های اجتناب از پرداخت مالیات کمتری دارند.

واژه‌های کلیدی: توانایی مدیریت، عدم اطمینان محیطی، اجتناب از پرداخت مالیات.

طبقه بندی موضوعی: *M41, J5*

^۱ دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و اقتصاد، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. Sarayousefzadeh72@gmail.com

^۲ استادیار، گروه حسابداری، واحد شهر قدس، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، (نویسنده مسئول) beytari@gmail.com

^۳ استادیار، گروه حسابداری، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. badiei@iau.ac.ir

۱- مقدمه

پرداخت‌های مالیاتی از جمله هزینه‌های عمده‌ای است که افراد و بنگاه‌ها به موجب فعالیت‌های درآمدزای خود متحمل می‌شوند. از آنجا که پرداخت مالیات، ثروت را از شرکت و مالکان آن به دولت منتقل می‌کند، اغلب شرکت‌ها، اقدامات مدیریتی را به گونه‌ای طراحی و اجرا می‌کنند که تعهدات مالیاتی شرکت را به حداقل برساند. اجتناب از مالیات، در واقع نوعی استفاده از خلأهای قانونی در قوانین مالیاتی برای کاهش مالیات است (اسلامی ذرعی و پورعلی، ۱۳۹۷). عوامل متعددی از جمله عدم اطمینان محیطی می‌تواند بر اجتناب مالیاتی اثرگذار باشد. عدم اطمینان محیطی نیز یکی از بحث‌هایی هست که در بازار بورس هر کشوری مطرح می‌شود و مطالعه ارتباط عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی می‌تواند نتایج ارزشمندی برای ذی‌نفعان داشته باشد. ویژگی بارز هر محیط اطلاعاتی، عدم اطمینان محیطی می‌باشد و تصمیمات درست و عقلایی بر مبنای اطلاعاتی گرفته می‌شود که ریسک و شرایط اطمینان را تشریح کند و یا حداقل به شناخت آن کمک نماید و در واقع آنچه که در محیط واقعی امروزی ما وجود دارد این است که ما شاید فقط در خلأ، یک محیط با اطمینان کامل داشته باشیم و محیط پیرامون ما یک محیط همراه با عدم اطمینان است. در اکثر کشورها، بخش عمده‌ای از منابع درآمدی دولت از طریق مالیات تامین می‌شود. در این میان، اجتناب و فرار مالیاتی باعث شده است تا درآمدهای مالیاتی کشورها همواره از آنچه برآورد می‌شود کمتر باشد. بنابراین، از جمله موضوعات بسیار مهم که در حال حاضر در اکثر پژوهش‌ها مورد توجه است، بحث اجتناب و فرار مالیاتی و نتایجی است که از آن حاصل می‌شود. از دیدگاه نظری، منظور از اجتناب مالیاتی، تلاش در جهت کاهش مالیات‌های پرداختی است (هانلون^۱ و همکاران، ۲۰۱۰). از این رو، شرکت‌ها با فعالیت‌هایی مانند اجتناب مالیاتی در پی کاهش و به تعویق انداختن مالیات می‌باشند (آتوود^۲ و همکاران، ۲۰۱۰). در تحقیقات پیشین به دلیل اهمیت موضوع اجتناب مالیاتی به واکاوی تاثیر عوامل مختلف تاثیرگذار بر آن نظیر عدم اطمینان محیطی پرداخته شده است.

عدم اطمینان محیطی منجر به تغییر در رشد درآمد و افزایش عدم تقارن اطلاعات بین مدیران و ذینفعان می‌شود. مادامی که شرکت‌ها در یک محیط بسیار بی‌ثبات فعالیت می‌کنند، مدیران، با مدیریت ارقام سود، درصدد کاهش بی‌ثباتی و افزایش فرار مالیاتی هستند. محیط بی‌ثبات تر باعث می‌شود تا مدیران برای ثبات در جریان پول نقد خود و ارائه تصویری بهتر برای سهامداران، به دنبال فرصت‌های صرفه‌جویی بیشتری در هزینه باشند. هنگامی که شرکت با عدم اطمینان محیطی مواجه می‌شود، فعالیت‌های برنامه‌ریزی بیشتری نظیر برنامه‌ریزی مالیاتی را برای غلبه بر عدم اطمینان به کار می‌گیرد. زیرا شرکت، مالیات را به عنوان هزینه قابل توجه و کاهش ارزش سهامداران در نظر می‌گیرد. (کمالا راج و سیرگار^۳، ۲۰۱۸). در شرکت‌ها با عدم اطمینان بالا، مدیران از اختیارشان به نفع خود استفاده می‌کنند؛ پس به منظور جلوگیری از عدم اطمینان محیطی، به فعالیت‌های اجتناب مالیاتی روی می‌آورند. (هانگ و همکاران ۲۰۱۷)

توانایی مدیریت را می‌توان کسب مهارت مدیریت فرد یا افرادی تعریف کرد که وظیفه مدیریت امور سازمان را در دست دارند. توانایی مدیریت، بخشی از کارایی شرکت است که تحت تاثیر ویژگی‌های ذاتی شرکت قرار نگیرد (بزرگ اصل و همکاران، ۱۳۹۷). دمرجیان^۴ و همکاران (۲۰۱۳) توانایی مدیریت را به عنوان کارایی مدیران نسبت به رقبا در تبدیل منابع شرکت به درآمد تعریف می‌کنند.

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱. مالیات بر ارزش افزوده

مالیات یک بحث راهبردی، زیربنایی و پویاست که نقش اساسی و محوری در تحقق برنامه‌های توسعه ملی هر کشوری مانند کشور ما ایفا می‌کند. امروزه مالیات جدای از نقش اصلی خود یعنی تأمین بخشی از هزینه‌ها، به عنوان یک اهرم تأثیر گذار در اجرای سیاست‌های انبساطی و انقباضی دولت در بودجه بندی بخش‌های مختلف کشور مورد توجه است، بنابراین لزوم تحقق درآمدهای درآمدهای مالیاتی برای توسعه همه جانبه کشور بیش از پیش احساس می‌شود (کریمی و همکاران ۱۳۹۹). اجتناب مالیاتی، فرار مالیاتی، مدیریت سود و غیره، ابزارهایی هستند که شرکت‌ها

یکی از مهمترین روش‌های تامین مخارج دولت، جمع آوری و وصول انواع مالیات‌ها است. صاحب نظران اقتصاد و توسعه معتقدند که کسب درآمدهای مالیاتی به منظور تامین هزینه‌های دولت، شاخص‌های نامطلوب اقتصادی همچون تورم، بیکاری و غیره را بهبود می‌بخشد. (حسینی و همکاران، ۱۴۰۰)

دیرینگ و همکاران (۲۰۰۸) برای اولین بار مطرح کردند که تمامی رویدادهایی را که بر بدهی مالیاتی شرکت اثر می‌گذارند را شامل می‌شد. این تعریف بین فعالیت‌های واقعی با مطلوبیت مالیاتی، فعالیت‌های اجتنابی که به منظور کاهش مالیات انجام می‌شوند و لایه‌هایی که برای کسب مزایای مالیاتی انجام می‌شوند، تمایز قائل نمی‌شود.

دسای و همکاران (۲۰۰۷) نیز معتقدند مدیرانی که به دنبال منافع شخصی خود هستند ساختار شرکت را پیچیده‌تر کرده و معاملاتی را که باعث کاهش مالیات می‌شود، انجام می‌دهند و از این طریق منابع شرکت را در جهت منافع شخصی خود به کار می‌گیرند.

۳-۲. عدم اطمینان محیطی

جاکوویچ (۱۹۷۴) بیان می‌کند که در سه حالت می‌توان محیط را غیر تکراری و نامطمئن نامید: ۱) هنگامی که افراد از دسترسی به اطلاعات مورد نیاز برای تصمیم‌گیری شکایت دارند، ۲) در مورد صحت بخش اطلاعات تردید وجود دارد و ۳) تصمیم‌گیرنده در مورد ترتیب طبقه‌بندی اطلاعات مورد نیاز نامطمئن است. عدم اطمینان‌های محیطی، شرایط و اقدامات برآمده از همین محیط می‌باشد. برای عدم اطمینان‌های محیطی تعاریف مختلفی ارائه شده که تعدادی از این تعاریف عبارت‌اند از:

عدم اطمینان محیطی یک عامل تصادفی است که انتخاب شیوه عملکرد را تحت‌تاثیر قرار می‌دهد (گواین درجن، ۱۹۸۴). اثرات محیطی، آن دسته از عوامل و رفتارهای تاثیرگذار بر سازمان هستند که تا حدود زیادی به طور مستقل از فعالیت‌های انجام شده به وسیله سازمان، رخ می‌دهند (جونز، ۱۹۸۵).

از آنجا که هیچ سازمانی نمی‌تواند تأثیر عوامل محیطی را بر عوامل تولید خود کنترل و یا محدود کند، در نتیجه نتایج عملیات و سودآوری آنها نیز تا حد زیادی متأثر از

ممکن است در صورت لزوم برای کاهش مالیات و بسته به وضعیت از آنها استفاده کنند؛ این امر برای دولت و به خصوص سازمان امور مالیاتی حائز اهمیت است. شرکت‌ها می‌توانند با اعمال سیاست‌های مختلف، میزان مالیات پرداختی را دستخوش تغییرات کنند. از این رو بررسی عواملی که می‌توانند منجر به اجتناب مالیاتی شوند و یا سطح اجتناب مالیاتی شرکت‌ها را تغییر دهند منجر به درک بهتر فعالیت‌های برنامه‌ریزی مالیاتی شرکت‌ها می‌گردد (گورمیر، ۲۰۱۳ و همکاران).

در طبقه بندی مالیات‌ها، مالیات بر ارزش افزوده نوعی مالیات است که از ارزش افزوده بنگاهها در مراحل مختلف زنجیره تولید توزیع دریافت می‌شود. به عبارت دیگر مالیات بر ارزش افزوده نوعی مالیات بر قیمت فروش است که بر مالیاتی آن بر دوش مصرف کنندگان نهایی است و بر اساس درصدی از ارزش افزوده در هر مرحله از زنجیره تولید - توزیع اخذ می‌شود (خباززاده و جهاننژاد، ۱۳۹۹).

ارزش افزوده یک بنگاه از تفاوت عایدات فروش کالا یا خدمات و کل هزینه‌هایی که صرف خرید کالاها و خدمات واسطه‌ای شده است، ناشی می‌شود. در مقیاس اقتصاد ملی، تولید ناخالص ملی در واقع حاصل جمع ارزش افزوده کلیه بنگاه هاست، زیرا کل معاملات واسطه‌ای مساوی با ارزش فروش نهایی است. به همین دلیل، فروش نهایی برابر با ارزش کل دستمزد، نرخ بهره، سود، اجاره، استهلاک و سایر پرداخت‌ها به عوامل تولید در سطح ملی و مساوی تولید ناخالص ملی است. (طالب نیا و همکاران ۱۴۰۰)

۲-۲. اجتناب مالیاتی

اجتناب از مالیات وجوه در دسترس را افزایش می‌دهد. این امر می‌تواند باعث ایجاد ثروت برای سهامداران یا تشدید مشکلات نمایندگی شود، دیدگاه سنتی اجتناب از مالیات انتقال ثروت به دولت را کاهش می‌دهد و شرکت را قادر می‌سازد منافع بیشتری بدست آورد و ارزش سهام را افزایش دهد. به عبارتی سیاست‌های مالیاتی مشابه تصمیم‌های سرمایه‌گذاری هستند که از طریق اجتناب از مالیات برای شرکت منابع اقتصادی ایجاد می‌کند (خدمای پور و همکاران، ۱۳۹۹)

می‌کنند که نرخ موثر مالیات پایین‌تری داشته باشند. چن و همکاران (۲۰۱۹)، در پژوهشی به موضوع نقدشوندگی سهام و اجتناب مالیاتی پرداختند. نتایج نشان داد که تاثیر نقدشوندگی سهام بر اجتناب مالیاتی از لحاظ آماری معنادار است و هر چه نقدشوندگی سهام بالاتر باشد اجتناب مالیاتی کمتری وجود خواهد داشت.

۳- روش شناسی پژوهش

این پژوهش از جنبه هدف، از نوع پژوهش‌های کاربردی به شمار می‌رود، زیرا نتایج حاصل از آن می‌تواند در تصمیمات مدیران و سرمایه‌گذاران مورد استفاده قرار گیرد. همچنین از بُعد نحوه استنباط در خصوص فرضیه‌های پژوهش، در گروه پژوهش‌های همبستگی قرار می‌گیرد. زیرا جهت کشف روابط بین متغیرهای پژوهش، از فن‌های رگرسیونی استفاده خواهد شد. همچنین، از آنجا که از طریق آزمایش داده‌های موجود به نتیجه خواهیم رسید، این پژوهش در گروه تئوری‌های اثباتی قرار خواهد گرفت. جامعه آماری این پژوهش، تمامی شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹ می‌باشد. لازم به یادآوری است که انتخاب شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران به‌عنوان جامعه آماری بدین لحاظ است که تقریباً در دسترس‌ترین اطلاعات در خصوص شرکت‌های ایرانی، در این نهاد موجود است. در این پژوهش، نمونه‌ها از طریق روش حذف سیستماتیک از جامعه آماری، انتخاب شده‌اند.

جامعه آماری محدود شده، متشکل از ۱۹۷ شرکت می‌باشد که با محاسبه فرمول کوکران، به ۱۳۰ نمونه منتهی می‌شود. نرم افزار مورد استفاده در این پژوهش *smart pls* می‌باشد.

$$n = \frac{\frac{z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{z^2 pq}{d^2} - 1 \right)} = 130$$

در این فرمول:

N: حجم نمونه آماری

D: اشتباه مجاز

Z: مقدار متغیر نرمال با استفاده از سطح اطمینان *a-I*

P: نسبت برخورداری از صفت موردنظر

Q: نسبت عدم برخورداری از صفت موردنظر می‌باشد.

عوامل محیط خارجی بوده و این تأثیرگذاری تحت کنترل مدیران نیست (احمد^۸ و همکاران، ۲۰۰۸).

آقایی و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهشی تحت عنوان اهمیت محیط اطلاعات داخلی برای اجتناب مالیاتی به این نتیجه رسیدند که بین سرعت اعلان سود و اجتناب مالیاتی رابطه معناداری وجود ندارد. از طرفی، بین دقت پیش‌بینی سود مدیران و اجتناب از مالیات رابطه مثبت مشاهده شد. نتایج مطالعات یافته‌های پژوهش ساری و همکاران (۱۳۹۸)، حاکی از آن است که عدم اطمینان محیطی، ریسک مالیاتی را افزایش می‌دهد. همچنین کیفیت سود، دقت برآورد سود، کیفیت و شفافیت گزارشگری مالی، ریسک مالیاتی را کاهش می‌دهد.

عدم اطمینان محیطی سازمان ممکن است منجر به تغییرپذیری بیشتر در گزارش سود شرکت شود، بنابراین مدیران برای کاهش این تغییرات نیاز به انعطاف‌پذیری ویژه‌ای دارند. که بر اساس اصول پذیرفته شده حسابداری انعطاف‌پذیری مدیریت، شرایط را برای مدیریت سود و اجتناب از مالیات و فرار مالیاتی را فراهم می‌کند (سعید نصیری و همکاران، ۱۳۹۹).

کوستر و همکاران (۲۰۱۶)، در پژوهشی به بررسی تأثیر توانایی مدیریت بر اجتناب مالیاتی پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که مدیران توانمند به دلیل درک بالایی که از عملکرد شرکت‌ها دارند، می‌توانند تصمیمات تجاری را با استراتژی‌های مالیاتی همسو کرده و فرصت‌های برنامه‌ریزی مالیاتی مؤثر را شناسایی کنند. آنها به شواهد قابل اعتمادی مبنی بر مشارکت مدیران توانمند در فعالیت‌های اجتناب مالیاتی (که پرداخت مالیات نقدی شرکت‌ها را کاهش می‌دهد) دست یافتند. وان (۲۰۱۷)، تاثیر مدیران مستقل را بر اجتناب مالیاتی بررسی نمود. او با استفاده از تحلیل بر اساس آزمون به نتیجه رسید زمانی که تعداد مدیران مستقل بیشتری در هیئت مدیره حضور داشته باشند، سطح اجتناب مالیاتی پایین‌تر خواهد بود. زیرا هیئت مدیره به عنوان یک مکانیزم کنترل داخلی می‌باشد که اجتناب مالیاتی شرکت‌ها را کاهش می‌دهد. دووان و همکاران (۲۰۱۸)، تاثیر شهرت مدیران عامل بر اجتناب مالیاتی را بررسی نمودند. یافته‌های آنها بر اساس مدل اثرات ثابت صنعت و سال نشان داد مدیران عامل دارای شهرت بیشتر، به گونه‌ای مدیریت

فرضیه پژوهش حاضر به شرح زیر می‌باشد:

فرضیه‌های اصلی

- ۱- عدم اطمینان محیطی بر اجتناب مالیاتی تأثیر معنی دار دارد.
- ۲- توانایی مدیریتی رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی را تعدیل می‌نماید.

فرضیه‌های فرعی

- ۱- میزان زیان شرکت رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی را تعدیل می‌کند.
- ۲- بازده سرمایه گذاری رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی را تعدیل می‌کند.
- ۳- اهرم مالی رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی را تعدیل می‌کند.

مدل پژوهش حاضر به شکل زیر می‌باشد:

$$TAXAVOID_{if} = \beta_0 + \beta_1 EU_{it} + \beta_2 MA_{it} + \beta_3 MA * EU_{it} + \beta_4 LEV_{it} + \beta_5 ROA_{it} + \beta_6 SIZE_{it} + \beta_7 MTB_{it} + \beta_8 PPE_{it} + \sum \beta_j IndustryDum_{it} + \beta_k YearDum_{it} + \varepsilon_{it}$$

متغیر وابسته

اجتناب مالیاتی ($TAXAVOID_{if}$):

اجتناب مالیاتی را استفاده قانونی از شکاف‌های قوانین مالیاتی جهت کاهش هزینه مالیات تعریف نموده‌اند. سیرگار و راتو (۲۰۱۹)، نیز اجتناب مالیاتی را به عنوان کاهش آشکار مالیات به ازای هر واحد از سود حسابداری یا جریان‌های نقدی در نظر گرفتند.

برای محاسبه اجتناب مالیاتی از روش‌های متعددی که عموماً مبتنی بر نرخ موثر مالیاتی می‌باشند استفاده می‌شود. در این پژوهش از معیار مهرانی و سیدی (۱۳۹۳)، بهره گرفته شده است. مبنای نظری این معیار کاملاً روشن و منطقی است. آنها معتقدند که برای بررسی اجتناب مالیاتی می‌بایست با توجه به شرایط محیطی، از مدلی استفاده نمود که بتوان فعالیت‌های اجتناب مالیاتی شرکت‌ها را بهتر اندازه‌گیری و عملیاتی نمود. در این خصوص بدیهی است که می‌بایست همواره به قوانین و مقررات مالیاتی محیط

مورد بررسی، توجه لازم نمود. مدل مورد استفاده آنها برای عملیاتی کردن اجتناب مالیاتی به صورت ذیل می‌باشد:
نرخ واقعی مالیات (موثر) - نرخ قانونی مالیات = اجتناب مالیاتی

نرخ واقعی مالیات شرکت از تقسیم هزینه مالیات بر درآمد بر درآمد قبل از کسر مالیات به دست می‌آید. این نرخ نشان می‌دهد مالیات بر درآمد شرکت چند درصد درآمد قبل از کسر مالیات می‌باشد؛ با توجه به این که تمام درآمدهای شرکت ممکن است مشمول مالیات نباشند، در نتیجه این نرخ، تحت تأثیر فعالیت‌های اجتناب مالیاتی شرکت قرار می‌گیرد. برای محاسبه نرخ قانونی مالیات شرکت با توجه به ماده ۶ قانون توسعه ابزارها و نهادهای مالی که در سال ۱۳۸۸ تصویب و در سال ۱۳۸۹ دستورالعمل مربوطه تصویب و ابلاغ گردید، اقدام به تعیین نرخ مالیات می‌شود. بدین صورت که نرخ مالیاتی شرکت‌ها تا قبل از سال ۱۳۸۸ با نرخ ۲۲/۵ درصد (۱۰ درصد معافیت مالیاتی شرکت‌های بورسی؛ موضوع ماده ۱۴۳ قانون مالیات‌های مستقیم) و از سال ۱۳۸۹ به بعد چنانچه سهام شناور شرکت حداقل ۲۰ درصد بوده باشد؛ با نرخ ۲۰ درصد و در غیر این صورت با نرخ ۲۲/۵ درصد تعیین گردیده است. در این خصوص یادداشت‌های پیوست صورت‌های مالی شرکت‌ها مطالعه و بررسی گردید تا با نرخ قانونی مالیات شرکت تعیین و تطبیق یابد. اختلاف بین نرخ واقعی مالیات و نرخ مالیات مبین آن است که شرکت چه میزان اجتناب مالیاتی داشته است. (مهرانی و سیدی، ۱۳۹۳).

متغیر مستقل

عدم اطمینان محیطی (EU)

طبق پژوهش سیرگار و راتو (۲۰۱۹)، عدم اطمینان محیطی از طریق پراکندگی فروش شرکت که در ذیل ارائه شده محاسبه می‌گردد:

$$C_v = \frac{\sqrt{(S_i - S_{mean})^2}}{S_{mean}}$$

S_i : فروش شرکت تقسیم بر کل دارایی‌ها

S_{mean} : میانگین فروش شرکت طی ۷ سال تقسیم بر

کل دارایی‌ها

متغیر تعدیل گر

توانایی مدیریت (MA)

برای اندازه‌گیری توانایی مدیریت بر اساس مدل دمرجیان و همکاران (۲۰۱۲) عمل می‌شود. در مدل مذکور، با استفاده از کارایی شرکت، به‌عنوان متغیر وابسته و کنترل ویژگی‌های ذاتی شرکت، توانایی مدیریت محاسبه خواهد شد. دمرجیان و همکاران (۲۰۱۲)، برای اندازه‌گیری کارایی شرکت، از الگوی تحلیل پوششی داده‌ها (DEA) استفاده کردند (به‌صورت هر صنعت جداگانه) که بر اساس آن، درآمد حاصل از فروش به‌عنوان خروجی (sale) و متغیرهای بهای

تمام شده کالای فروش رفته (COGS)، هزینه‌های عمومی، اداری و فروش (SG&A)، خالص اموال، ماشین آلات و تجهیزات (PPE)، هزینه اجاره عملیاتی (OPSLEASE)، هزینه‌های تحقیق و توسعه (R&D)، سرقفلی (GoodWill) و دارایی‌های نامشهود (OtherIntan)، به‌عنوان ورودی در نظر گرفته شده‌اند که به مقدار زیادی، حق انتخاب مدیریت در دستیابی به درآمد مورد نظر را پوشش می‌دهند (دمرجیان و همکاران، ۲۰۱۲). با توجه به اینکه اغلب شرکت‌ها سرقفلی، هزینه تحقیق و توسعه و هزینه اجاره عملیاتی را گزارش نمی‌کنند در حین تحلیل پوششی، این دو متغیر حذف می‌گردند.

$$max_{y\theta} = \frac{sale}{v_1 COGS + v_2 SG\&A + v_3 PPE + v_4 OPSLEASE + v_5 R\&D + v_6 GoodWill + v_7 OtherIntan} \quad (\text{مدل } 3)$$

z در سال t که برابر است با نسبت فروش شرکت به فروش صنعت، *Free Cash Flow Indicator*، افزایش (کاهش) در جریان‌های نقدی عملیاتی شرکت z در سال t ، نسبت به سال قبل می‌باشد که در صورت افزایش در جریان‌های نقدی، امتیاز یک و در صورت کاهش، امتیاز صفر به شرکت تعلق می‌گیرد؛ *Age*، عمر شرکت که عبارت است از تفاوت سال‌های پذیرفته شدن شرکت در بورس تا دوره مورد بررسی، *Foreign Currency Indicator*، صادرات بوده و در صورتی که شرکت، صادرات داشته باشد، امتیاز یک و در غیر این صورت، به شرکت امتیاز صفر تعلق می‌گیرد و ε ، پسماند مدل بوده و نشان‌دهنده توانایی مدیریت می‌باشد. بر اساس این اندازه‌گیری، دمرجیان و همکاران (۲۰۱۲)، رتبه‌های مختلفی از توانایی‌های مدیریتی را براساس سال و صنعت ایجاد می‌کنند تا امتیاز را در طول زمان و صنایع، قابل مقایسه‌تر کنند و تاثیر عوامل پرت را کاهش دهند.

متغیرهای کنترلی

LEV_{it} ؛ نسبت بدهی، مجموع بدهی به دارایی‌های کل
 ROA_{it} ؛ بازده سرمایه‌گذاری، محاسبه شده با در نظر گرفتن درآمد خالص تقسیم بر دارایی‌های کل
 $LOSS_{it}$ ؛ زیان ده بودن، اگر شرکت در سال جاری زیان داشته باشد عدد یک و در غیر این صورت صفر
 $LAGE_{it}$ ؛ قدمت شرکت، لگاریتم طبیعی سن شرکت

هدف از محاسبه کارایی شرکت، اندازه‌گیری توانایی مدیریت می‌باشد و از آنجایی که در محاسبات مربوط به کارایی (رابطه ۳)، ویژگی‌های ذاتی شرکت نیز دخالت دارند، نمی‌توان توانایی مدیریت را به درستی اندازه‌گیری نمود. دمرجیان و همکاران (۲۰۱۲)، به منظور کنترل ویژگی‌های ذاتی شرکت در الگوی ارائه شده، کارایی شرکت را به دو بخش جداگانه، یعنی کارایی بر اساس ویژگی‌های ذاتی شرکت و توانایی مدیریت تقسیم نموده‌اند. آنان این کار را با استفاده از کنترل پنج ویژگی خاص شرکت شامل اندازه شرکت، سهم بازار از شرکت، جریان نقدی شرکت، عمر پذیرش شرکت در بورس و صادرات انجام دادند. هر کدام از متغیرهای مذکور که ویژگی‌های ذاتی شرکت هستند، می‌توانند به مدیریت کمک نمایند تا تصمیمات بهتری را اتخاذ کرده یا در جهت عکس عمل کرده و توانایی مدیریت را محدود سازند.

(مدل ۴)

Firm Efficiency

$$= \beta_0 + \beta_1 Size + \beta_2 Market Share + \beta_3 Free Cash Flow Indicator + \beta_4 Age + \beta_5 Foreign Currency Indicator + \varepsilon$$

مدل ۴ بر اساس یک الگوی رگرسیونی توییت برآورد می‌شود. در این مدل:

Firm Efficiency، کارایی شرکت، که از مدل ۳ استخراج شده است. *Size*، اندازه شرکت که بیانگر لگاریتم طبیعی کل دارایی‌های شرکت است؛ *Market Share*، سهم بازار شرکت

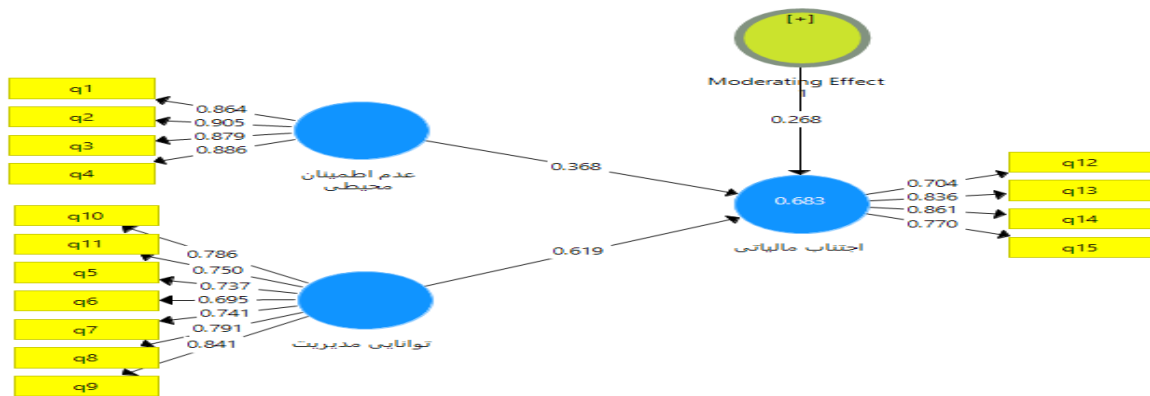
اندازه صاحبکار، لگاریتم طبیعی از دارایی‌های کل
 نوع صنعت $IndustryDum_{it}$ و سال $YearDum_{it}$

۴- یافته‌های پژوهش

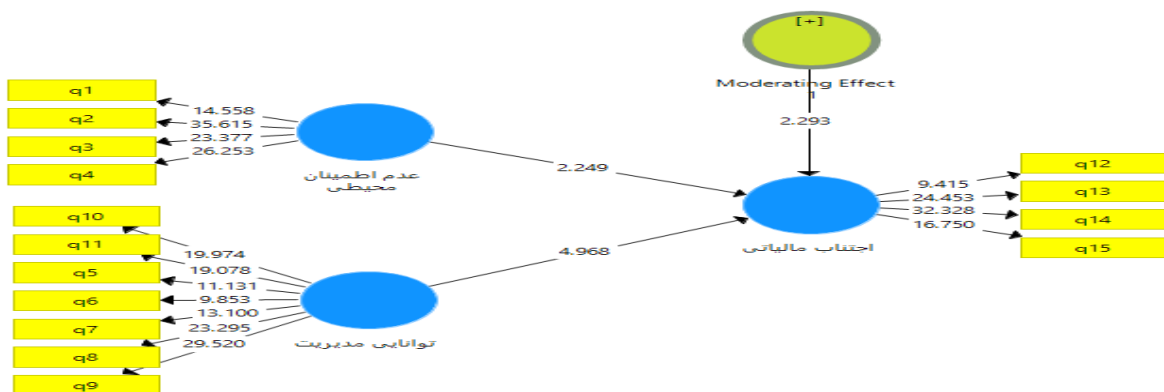
۴-۱. مدل‌سازی معادلات ساختاری پژوهش

برای آزمون صحت مدل نظری تحقیق و محاسبه ضرایب تأثیر از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری به‌وسیله نرم‌افزار PLS استفاده شده است. مدل‌یابی معادلات ساختاری یک تکنیک تحلیل چند متغیری بسیار کلی و نیرومند از خانواده رگرسیون چند متغیری و به بیان دقیق‌تر بسط "مدل خطی کلی" است که به پژوهشگر امکان می‌دهد مجموعه‌ای از معادلات رگرسیون را به‌گونه هم‌زمان مورد آزمون قرار دهد.

مدل‌یابی معادله ساختاری یک رویکرد جامع برای آزمون فرضیه‌ها و یا سوالات درباره روابط متغیرهای مشاهده شده و پنهان است. در میان تمامی شیوه‌های تحلیل چند متغیره تنها روش معادلات ساختاری است که هم‌زمان هم از تحلیل رگرسیون چندگانه و هم از تحلیل عاملی استفاده می‌کند. آنچه باعث می‌شود روش معادلات ساختاری روشی قدرتمند و مورد استفاده در میان محققان باشد، این است که علاوه بر ظاهری گرافیکی آن که تفسیر را آسان می‌کند، این روش می‌تواند مجموعه‌ای از روابط میان متغیرها را به‌صورت هم‌زمان محاسبه کند. لذا برای پاسخ به پرسش‌های این تحقیق، از روش معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار PLS استفاده شده است (شکل‌های ۱ و ۲).

شکل ۱: مدل ساختاری پژوهش در حال ضریب استاندارد

شکل ۲: مدل ساختاری پژوهش در حال ضریب معناداری

محاسبه شده است (شکل ۱ و ۲). آلفای کرونباخ معیاری کلاسیک برای سنجش پایایی و پایداری درونی محسوب می‌گردد. پایایی درونی نشان‌گر میزان همبستگی بین یک سازه و شاخص‌های مربوط به آن است مقدار آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷ نشانگر پایایی قابل قبول است از آنجای که معیار آلفای کرونباخ یک معیار سنتی برای تعیین پایایی

۴-۲. پایایی و روایی پرسشنامه

پایایی یا قابلیت اعتماد یکی از ویژگی‌های فنی ابزار اندازه‌گیری است. در این پژوهش برای اطمینان از پایایی پرسش‌نامه و اندازه‌گیری آن، از معیارها آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی استفاده شده است. مقادیر بارهای عاملی و ضرایب معناداری کلیه گویه‌ها برترتیب از ۰,۴ و ۱,۹۶ بیشتر

و همکاران، ۱۳۹۰). در این تحقیق برای ارزیابی روایی از روایی همگرا استفاده می‌شود در روش *PLS* برای بررسی روایی همگرا از معیار میانگین استخراج شده^{۱۱} (*AVE*) و پایایی ترکیبی (*CR*) استفاده می‌شود *AVE* میزان همبستگی یک سازه با شاخص‌های خود را نشان می‌دهد که هر چه این همبستگی بیشتر باشد، برازش نیز بیشتر است (بارکلای^{۱۲} و همکاران، ۱۹۹۵). فورنل و لارکر^{۱۳} (۱۹۸۱) مقدار ۰/۵ و مگنر^{۱۴} و همکاران (۱۹۹۶) مقادیر بالای ۰/۴ را برای *AVE* معرفی کرده‌اند.

روایی همگرا دارای دو شرط همزمان زیر است:

$$CR > AVE$$

$$AVE > 0.5$$

در جدول ۲ اطلاعات مربوط به روایی همگرا گزارش شده است. طبق خروجی‌ها، روایی همگرایی پرسشنامه تایید شده است.

جدول ۱: ضرایب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی متغیرها

نام متغیر	آلفای کرونباخ	پایایی مرکب (<i>CR</i>)	وضعیت
عدم اطمینان محیطی	۰,۹۰۶	۰,۹۳۴	تایید پایایی
توانایی مدیریت	۰,۸۸۲	۰,۹۰۷	تایید پایایی
اجتناب مالیاتی	۰,۸۰۳	۰,۸۷۲	تایید پایایی

جدول ۲: جدول مربوط به روایی همگرایی پرسشنامه

نام متغیر	<i>AVE</i>	<i>CR</i>	<i>CR > AVE</i>	وضعیت
عدم اطمینان محیطی	۰,۷۸۱	۰,۹۳۴	OK	تایید روایی همگرایی
توانایی مدیریت	۰,۵۸۴	۰,۹۰۷	OK	تایید روایی همگرایی
اجتناب مالیاتی	۰,۶۳۲	۰,۸۷۲	OK	تایید روایی همگرایی

مدل ساختاری، ضرایب معناداری *t* است و در صورتی که مقادیر آن بیش از ۱/۹۶ باشد، نشان از صحت رابطه بین سازه‌ها و در نتیجه تایید فرضیه‌های پژوهش در سطح اطمینان ۹۵٪ است. با توجه به شکل ۲ مقادیر *t* برای کلیه عامل‌ها و روابط آن با مقوله‌ها بزرگتر از ۱/۹۶ بوده و در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار هستند که این ضرایب نشان از برازش مناسب مدل ساختاری می‌باشد. دومین معیار بررسی ضریب تعیین (*R2*) مربوط به متغیرهای پنهان وابسته (درون‌زا) مدل است و نشان دهنده تاثیر یک متغیر مستقل

سازه‌ها می‌باشد، روش *PLS* معیار مدرن‌تری نسبت به آلفا به نام پایایی ترکیبی به کار می‌برد. این معیار توسط ورتس^۹ و همکاران (۱۹۷۴) معرفی شد و برتری آن نسبت به آلفای کرونباخ در این است که پایایی سازه‌ها نه به صورت مطلق بلکه با توجه به همبستگی شاخص‌های آن‌ها با یکدیگر محاسبه می‌شوند. در صورتی که مقدار پایایی ترکیبی برای هر سازه بالای ۰/۷ (نانلی^{۱۰}، ۱۹۸۷) شود نشان از پایایی درونی مناسب برای مدل‌های اندازه‌گیری دارد. مقدار کمتر از ۰/۶ نشان‌دهنده عدم وجود

پایایی است. با توجه به جدول ۱ مقدار مناسب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی نشان داده شده است که همگی پذیرفته می‌شوند.

مفهوم روایی به این سوال پاسخ می‌دهد که ابزار اندازه‌گیری تا چه حد خصیصه مورد نظر را می‌سنجد (سرمد

۴-۳. ارزیابی مدل ساختاری:

پس از سنجش روایی و پایایی مدل اندازه‌گیری، مدل ساختاری از طریق روابط بین متغیرهای مکنون، مورد اندازه‌گیری قرار گرفت. در مدل ساختاری بر خلاف مدل اندازه‌گیری، به سوالات (مشاهده شده) کاری ندارند و تنها متغیرهای مکنون (پنهان)، همراه با روابط میان آن‌ها بررسی می‌گردد. در این مطالعه از سه معیار؛ ضریب معناداری (*T-Values*)، ضریب تعیین (*R2*) و ضریب قدرت پیش‌بینی (*Q2*) استفاده شده است. اولین معیار بررسی

۰,۵۶۴ محاسبه شده که نشان از برازش کلی قوی و بسیار مناسب مدل دارد.

$$GOF = \sqrt{\text{Communality} \times R^2}$$

آزمون فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌های اصلی پژوهش:

➤ **فرضیه اول:** عدم اطمینان محیطی بر اجتناب

مالیاتی تاثیر معناداری دارد.

با توجه جدول، نتیجه می‌شود که چون مقدار آماره t محاسبه شده برابر با ۲,۲۴۹ و بیشتر از ۱/۹۶ می‌باشد، اثر عدم اطمینان محیطی بر اجتناب مالیاتی با ضریب مسیر ۰,۳۶۸ و با احتمال ۹۵ درصد معنادار می‌باشد. ضریب مسیر (بتا) مثبت بین متغیرها (۰,۳۶۸) بدین مفهوم است که با افزایش یک انحراف استاندارد عدم اطمینان محیطی، اجتناب مالیاتی به اندازه ۰,۳۶۸ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت. بنابراین با توجه به بررسی‌های بعمل آمده میتوان اظهار نظر کرد که با توجه به داده‌های جمع آوری شده فرضیه اول تحقیق مبنی بر وجود تاثیر عدم اطمینان محیطی بر اجتناب مالیاتی تایید می‌شود.

➤ **فرضیه دوم:** توانایی مدیریتی رابطه بین

عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی

را تعدیل می‌نماید.

(برون زا) بر یک متغیر وابسته است این معیار قابلیت کاهش خطاها در مدل اندازه گیری و افزایش واریانس بین سازه و شاخص ها را دارد که صرفا در PLS کنترل می‌شود چین (۱۹۹۸) سه مقدار ۰,۱۹، ۰,۳۳ و ۰,۶۷ را به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای شدت رابطه معرفی می‌کند که در این مطالعه مقدار ضریب تعیین متغیرهای درون زا در حد قابل قبولی هستند. سومین معیار قدرت پیش بینی مدل (Q^2) است. این معیار توسط استون و گیزر (۱۹۷۵) معرفی شد قدرت پیش‌بینی شاخص‌های مربوط به سازه‌های درون زای مدل را مشخص می‌سازد. هنسلر و همکاران (۲۰۰۹) در مورد شدت قدرت پیش بینی مدل سه مقدار ۰,۰۲، ۰,۱۵ و ۰,۳۵ را تعیین نمودند. با توجه به نتایج، کلیه متغیرهای ساختاری پژوهش دارای قدرت قوی پیش بینی کنندگی دارند.

برازش مدل کلی (GOF^{15}) هر دو مدل اندازه گیری و ساختاری را مدنظر قرار می‌دهد و به عنوان معیاری برای سنجش عملکرد کلی مدل به کار می‌رود. برای برازش مدل کلی تنها یک معیار به نام GOF وجود دارد که طبق فرمول زیر محاسبه می‌شود. وتنزلس و همکاران (۲۰۰۹) سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ را به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF معرفی نموده اند. با توجه به جدول ۳ و همچنین فرمول ذیل، مقدار میانگین مقادیر اشتراکی^{۱۶} آن ۰,۴۶۶ و میانگین R^2 آن ۰,۶۸۳ بدست آمد با توجه به فرمول زیر مقدار GOF برای مدل این پژوهش برابر با

جدول ۳: معیارهای برازش مدل ساختاری و کل مدل

متغیر	ضریب تعیین R^2	قدرت پیش بینی Q^2	مقادیر اشتراکی (Communality)	برازش کلی مدل GOF
عدم اطمینان محیطی	-	-	۰,۵۸۰	۰,۵۶۴
توانایی مدیریت	-	-	۰,۴۳۷	
اجتناب مالیاتی	۰,۶۸۳	۰,۳۸۹	۰,۳۸۱	

جدول ۴: نتایج تحلیل فرضیه ۱

فرضیه اول	ضریب مسیر	عدد معناداری (آماره تی)	جهت رابطه	نتیجه
عدم اطمینان محیطی ← اجتناب مالیاتی	۰,۳۶۸	۲,۲۴۹	مثبت و مستقیم	تایید

جدول ۵: نتایج تحلیل فرضیه ۲

مسیر	ضریب مسیر	مقدار تی	نتیجه

تایید	۲,۲۹۳	۰,۲۶۸	جمله تعاملی(توانایی مدیریتی × عدم اطمینان محیطی ← اجتناب مالیاتی
-------	-------	-------	--

یافته‌های تحقیق نشان داد که مقدار آماره تی و ضریب مسیر استاندارد شده بین جمله تعاملی (توانایی مدیریتی × عدم اطمینان محیطی) و متغیر وابسته اجتناب مالیاتی بترتیب برابر با ۲,۲۹۳ و ۰,۲۶۸ محاسبه شده است. با توجه به اینکه مقدار آماره تی محاسبه شده بیشتر از حد مرزی ۱,۹۶ بدست آمده، اینگونه استنباط می‌گردد که فرضیه دوم تحقیق با احتمال ۹۵ درصد تایید می‌شود. بعبارتی دیگر نقش تعدیلگری توانایی مدیریتی در ارتباط بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی تایید می‌شود.

فرضیه‌های فرعی پژوهش:

➤ فرضیه فرعی اول: میزان زیان شرکت رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی را تعدیل می‌نماید.

یافته‌های تحقیق نشان داد که مقدار آماره تی و ضریب مسیر استاندارد شده بین جمله تعاملی (زیان شرکت × عدم اطمینان محیطی) و متغیر وابسته اجتناب مالیاتی بترتیب برابر با ۲,۹۵۱ و ۰,۲۳۳ محاسبه شده است. با توجه به اینکه مقدار آماره تی محاسبه شده بیشتر از حد مرزی ۱,۹۶ بدست آمده، اینگونه استنباط می‌گردد که فرضیه دوم تحقیق با احتمال ۹۵ درصد تایید می‌شود. بعبارتی دیگر نقش تعدیلگری زیان شرکت در ارتباط بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی تایید می‌شود.

➤ فرضیه فرعی دوم: بازده سرمایه گذاری رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی را تعدیل می‌نماید.

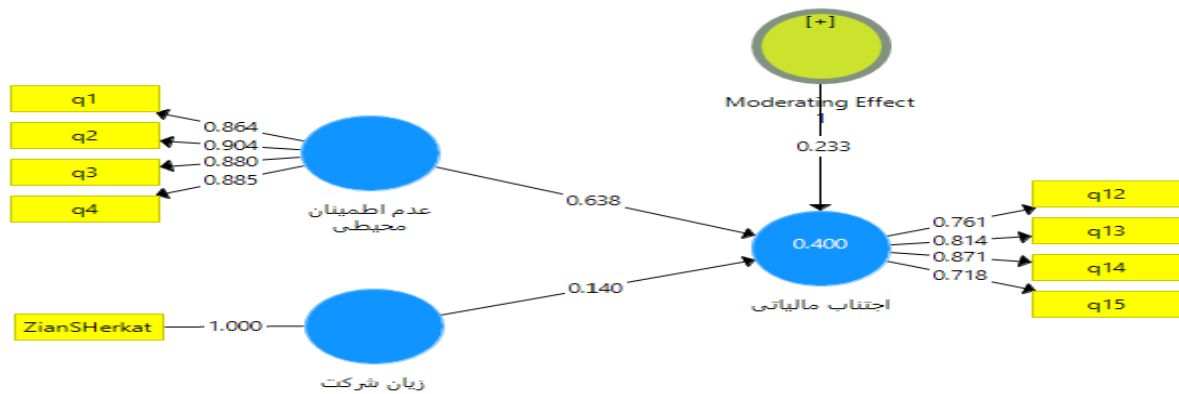
یافته‌های تحقیق نشان داد که مقدار آماره تی و ضریب مسیر استاندارد شده بین جمله تعاملی (بازده سرمایه گذاری × عدم اطمینان محیطی) و متغیر وابسته اجتناب مالیاتی بترتیب برابر با ۶۲۱ و ۰,۵۷۹ محاسبه شده است. با توجه به اینکه مقدار آماره تی محاسبه شده کمتر از حد مرزی ۱,۹۶ بدست آمده، اینگونه استنباط می‌گردد که فرضیه فرعی دوم تحقیق با احتمال ۹۵ درصد رد می‌شود. بعبارتی می‌توان نتیجه گرفت که بازده سرمایه گذاری رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی را تعدیل نمی‌کند.

➤ فرضیه فرعی سوم: اهرم مالی رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی را تعدیل می‌نماید.

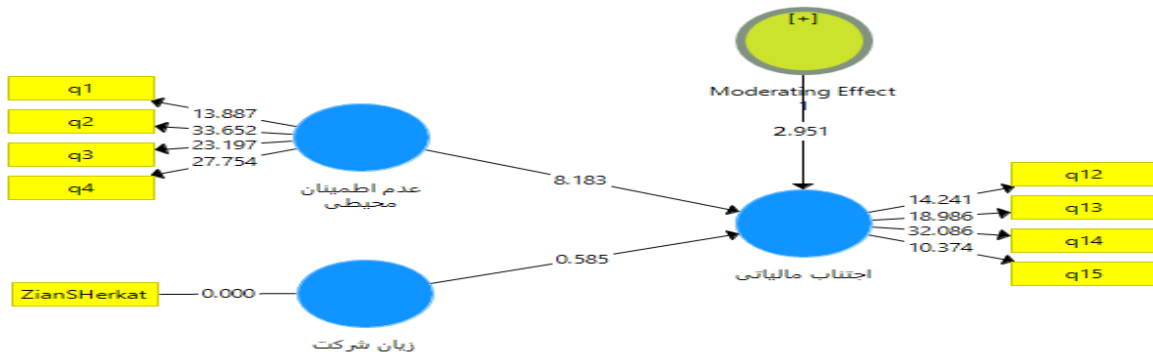
یافته‌های تحقیق نشان داد که مقدار آماره تی و ضریب مسیر استاندارد شده بین جمله تعاملی (اهرم مالی × عدم اطمینان محیطی) و متغیر وابسته اجتناب مالیاتی بترتیب برابر با ۱,۱۳۳ و ۰,۱۱۱- محاسبه شده است. با توجه به اینکه مقدار آماره تی محاسبه شده کمتر از حد مرزی ۱,۹۶ بدست آمده، اینگونه استنباط می‌گردد که فرضیه فرعی سوم تحقیق با احتمال ۹۵ درصد رد می‌شود. بعبارتی می‌توان نتیجه گرفت که اهرم مالی رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی را تعدیل نمی‌کند.

جدول ۶. نتایج تحلیل فرضیه ۱

نتیجه	مقدار تی	ضریب مسیر	مسیر
تایید	۲,۹۵۱	۰,۲۳۳	جمله تعاملی(میزان زیان شرکت × عدم اطمینان محیطی ← اجتناب مالیاتی

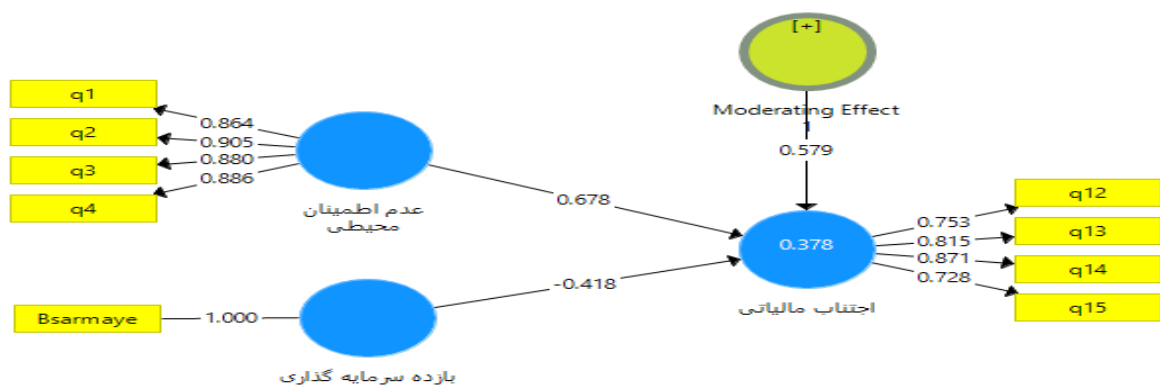
مدل ۳. ضریب مسیر استاندارد شده بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی با نقش تعدیلگری میزان زیان شرکت

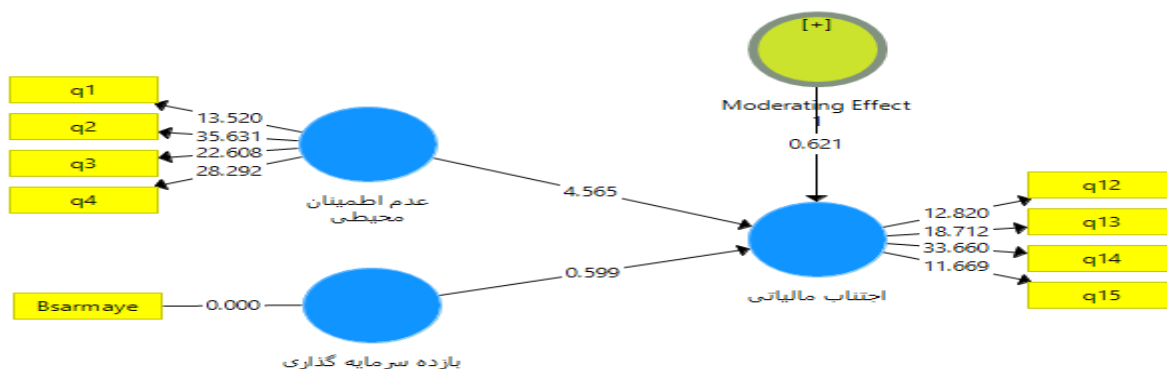
مدل ۴. ضریب معناداری بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی با نقش تعدیلگری میزان زیان شرکت

جدول ۷. نتایج تحلیل فرضیه ۱

نتیجه	مقدار تی	ضریب مسیر	مسیر
رد	۰,۶۲۱	۰,۵۷۹	جمله تعاملی (بازده سرمایه گذاری × عدم اطمینان محیطی ← اجتناب مالیاتی)

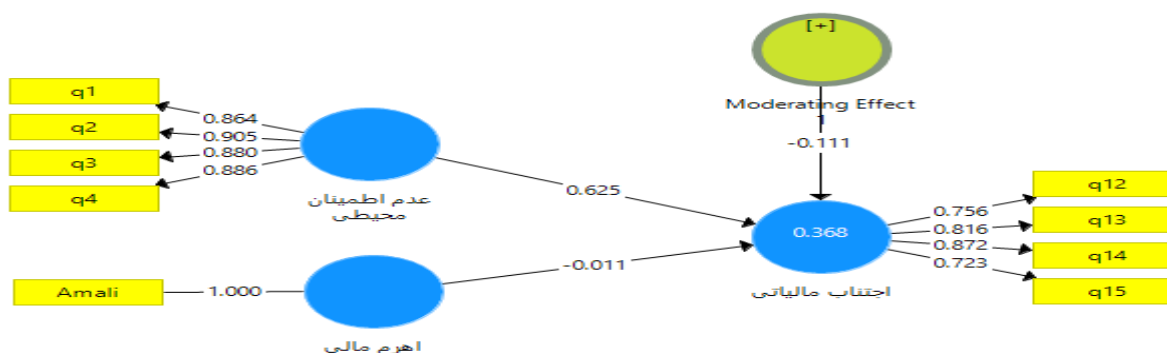
مدل ۵. ضریب مسیر استاندارد شده بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی با نقش تعدیلگری بازده سرمایه گذاری

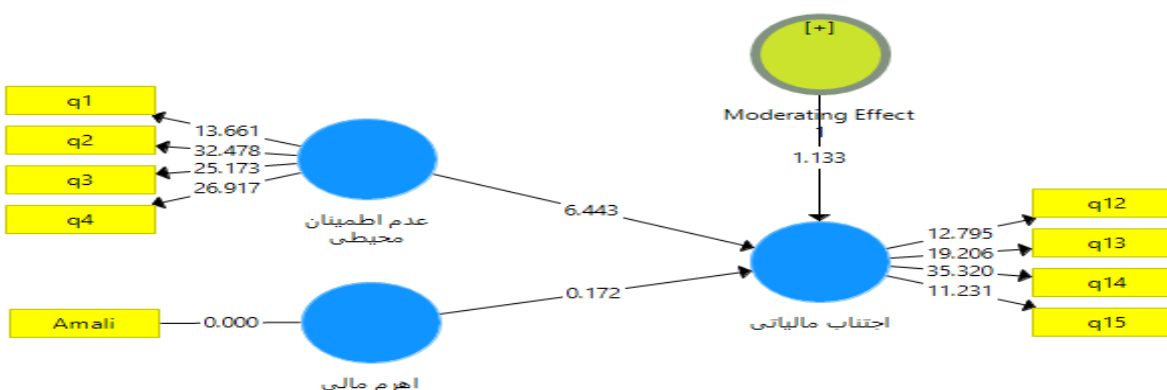
مدل ۶. ضریب معناداری بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی با نقش تعدیلگری بازده سرمایه گذاری

جدول ۸. نتایج تحلیل فرضیه ۲

مسیر	ضریب مسیر	مقدار تی	نتیجه
جمله تعاملی (اهرم مالی × عدم اطمینان محیطی) ← اجتناب مالیاتی	-۰,۱۱۱	۱,۱۳۳	رد

مدل ۷. ضریب مسیر استاندارد شده بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی با نقش تعدیلگری اهرم مالی

مدل ۸. ضریب معناداری بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی با نقش تعدیلگری اهرم مالی

۵- بحث و نتیجه گیری

به بررسی الگوی تاثیر توانایی مدیریت بر رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی پرداخته شد. با توجه به نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش مشخص شد که

درک عوامل تعیین‌کننده اجتناب مالیاتی از حوزه‌های تحقیقاتی حائز اهمیت محسوب می‌گردد. در پژوهش حاضر

بحرانی‌تری می‌شود. صرفه‌جویی مالیاتی به شرکت‌ها کمک می‌کند تا جریان‌های نقدی را تثبیت نموده، منافع سهامداران را افزایش و یک تصویر کمتر مخاطره‌آمیز را برای سهامداران مجسم نمایند. بنابراین، مدیران در محیط نامطمئن‌تر انگیزه بیشتری برای مشارکت در فعالیت‌های اجتناب مالیاتی دارند.

۶- پیشنهادها

در راستای پژوهش انجام شده و نتایج به‌دست آمده از آن برخی از پیشنهادها پژوهش به شرح زیر بیان می‌شوند: بر مبنای یافته‌های حاصل از آزمون کلیه فرضیه‌های این پژوهش، به حساب‌رسان و نهادهای ناظر مالی نظیر سازمان بورس اوراق بهادار توصیه می‌شود که در برنامه‌ریزی‌های خود اجتناب مالیاتی واحدهای تجاری را مورد بررسی و توجه قرار دهند و در این زمینه قوانین و مقرراتی را اتخاذ نمایند.

با توجه به نتایج پژوهش، به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌گردد در پیش‌بینی رفتار فرصت‌طلبانه مدیران، به تاثیر عدم اطمینان که محیط فعالیت یک شرکت به آن وارد می‌کند، توجه نمایند.

۶-۱- پیشنهادهایی مبتنی بر یافته‌های پژوهش

- نقش میانجی کیفیت اطلاعات حسابداری در رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی
- اثر ثبات مالکیت نهادی بر رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی
- اثر کیفیت حسابرسی بر رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی
- اثر خودشیفتگی مدیران بر رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی
- اثر کیفیت شرکا بر رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی
- عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی: با تأکید بر نقش تعدیلگر کیفیت هیئت مدیره
- عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی: با تأکید بر نقش تعدیلگر ویژگی‌های رفتاری مدیران

عدم اطمینان محیطی می‌تواند سبب افزایش اجتناب مالیاتی شود. به همین منظور در فرضیه دوم اثر توانایی مدیریت را به عنوان متغیر تعدیلگر در رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی مورد بررسی قرار داده شد و مشخص شد. در مواجهه با محیط‌های بی‌ثبات، مدیران توانمندتر با افق دید بلندمدت، تصمیمات بلندمدت بهتری می‌گیرند و استراتژی‌های بهتری را برای سازگاری با محیط اتخاذ می‌کنند. پس فعالیت‌های اجتناب از پرداخت مالیات کمتری دارند که در راستای پژوهش‌ها و همکاران (۲۰۱۷) و کمالا راج و سیرگار (۲۰۱۸) می‌باشد. در اکثر کشورها، بخش عمده‌ای از منابع درآمدی دولت از طریق مالیات تأمین می‌شود. سهم مالیات از کل درآمدهای عمومی در میان کشورها متفاوت است. در این میان، اجتناب و فرار مالیاتی در کشورها باعث شده است تا درآمدهای مالیاتی کشورها همواره از آنچه برآورد شده، کمتر باشد. در ادبیات پژوهش، اجتناب مالیاتی به‌عنوان کاهش مالیات ابراز شده شرکت‌ها تعریف شده است (دیرنگ و همکاران، ۲۰۰۸). مطابق با این تعریف، اجتناب مالیاتی شامل فعالیت‌های قانونی و استراتژی‌هایی برای کاهش مالیات ابراز شده است. اگرچه اندازه‌گیری اجتناب مالیاتی شامل یا متکی به تکنیک و برنامه مالیاتی خاصی نیست، ولی شرکت‌های مشابه باید فرصت‌های برنامه‌ریزی مالیاتی مشابهی داشته باشند و در شرکت‌هایی با برنامه‌ریزی مالیاتی مشابه، آنهایی که بدهی مالیاتی کمتری دارند را می‌توان به‌عنوان شرکت‌هایی در نظر گرفت که بیشتر از مالیات اجتناب می‌کنند. عدم اطمینان محیطی یکی از عوامل موثر بر اجتناب مالیاتی می‌باشد.

همچنین در بررسی فرضیه‌های فرعی پژوهش مشخص شد که در بین میزان زیان شرکت، بازده سرمایه‌گذاری و اهرم مالی، تنها میزان زیان شرکت است که می‌تواند رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی را تعدیل کند. با افزایش عدم اطمینان انتظار داریم شرکت‌ها به‌تبع آن فعالیت‌های مرتبط با برنامه‌ریزی مالیاتی خود را افزایش دهند. بسیاری از فعالیت‌های برنامه‌ریزی مالیاتی به‌دنبال کاهش نرخ موثر مالیات می‌باشند. زمانی که عدم اطمینان در محیط خارجی افزایش می‌یابد، صرفه‌جویی مالیاتی مسئله

* حسنی القار، مسعود (۱۳۹۶). (بررسی تاثیر کیفیت حسابرسی بر اجتناب مالیاتی). دومین کنفرانس سالانه اقتصاد، مدیریت و حسابداری، اهواز.

* حسینی سیدرسول و جعفر کریمی (۱۴۰۰). (بررسی رابطه بین اجتناب مالیاتی، ریسک مالیاتی و هزینه بدهی در بانک‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران). دومین کنفرانس چالش‌ها و راهکارهای نوین در مهندسی صنایع و مدیریت و حسابداری

* خباززاده، محمد اسماعیل و آریتا جهانشاد، (۱۳۹۹). (نسبت‌های سود آوری و ویژگی‌های مودیان در سیستم حسابرسی مالیات بر ارزش افزوده مبتنی بر ریسک). پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، شماره ۴۶، تابستان، صص ۱۶۱-۱۳۱

* خدای پور احمد و میثم امینی نیا (۱۳۹۲). (بررسی ارتباط بین اجتناب از پرداخت مالیات و هزینه بدهی و تاثیر مالکیت نهادی بر این رابطه). نشریه علمی پژوهشنامه مالیات، ۲۱ (۱۹): ۱۳۵-۱۵۶.

* خدای پور احمد و علیرضا رحیمی و عارف فروغی (۱۳۹۹). (بررسی توانایی مدیریتی بر رابطه بین اجتناب مالیاتی و سرمایه گذاری). نشریه دانشگاه الزهراء، ۲۱ (۱۹): صص ۱۳۴-۱۱۱.

* خواجوی، شکر الله و محمد قدیریان (۱۳۹۷). (توانایی مدیران، عملکرد مالی و خطر ورشکستگی). مجله دانش حسابداری، ۹ (۱): ۳۵-۶۱.

* ساری، محمدعلی و حسین اعتمادی (۱۳۹۸). (بررسی تاثیر اجتناب مالیاتی بر ریسک مالیاتی شرکت‌ها). فصلنامه علمی پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۹ (۳۳): ۳۷۵-۳۵۳.

* طالب نیا، قدرت الله، جلیل بیطاری و سارا یوسف زاده، (۱۴۰۰). (بررسی ارتباط بین مالیات بر ارزش افزوده با ثبات رویه، یکنواختی و رجحان محتوا بر شکل اطلاعات حسابداری). پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی.

* فروغی، داریوش؛ امیری، هادی و محمد بختیاروند (۱۳۹۵). (تاثیر توانایی مدیریتی بر اجتناب مالیاتی). دانش حسابداری، شماره ۲۶: ۱۳۱-۱۵۰.

۲-۶- پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی

پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی به موارد زیر پرداخته شود:

- اثر ثبات مالکیت نهادی بر رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی
- اثر کیفیت حسابرسی بر رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی
- اثر خودشیفتگی مدیران بر رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی
- اثر کیفیت شرکا بر رابطه بین عدم اطمینان محیطی و اجتناب مالیاتی

یادداشت‌ها

- ¹ Hanlon
- ² Atwood
- ³ Kamala Rach & Sirgar
- ⁴ Demirjian
- ⁵ Gurmur
- ⁶ Guyain
- ⁷ Jones
- ⁸ Ahmed
- ⁹ Werts
- ¹⁰ Nunnlly
- ¹¹ average variance extracted
- ¹² Barclay
- ¹³ Fornell and Larcker
- ¹⁴ Magner
- ¹⁵ Goodness of fit
- ¹⁶ Communalities

۷- منابع

- * آقای، محمدعلی، حسنی، حسن و باقری، حسن (۱۳۹۷). (نقش توانایی مدیریت در اجتناب مالیاتی شرکت)، شواهدی از بورس اوراق بهادار تهران، مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۷ (۱۴): صص ۷۴-۲۴.
- * حاجیان نژاد، امین و رسول دانش سروردی (۱۳۹۸). (بررسی تاثیر هزینه نمایندگی و نقدشوندگی بر اجتناب مالیاتی از طریق سودآوری). انجمن حسابداری ایران، ۱۰ (۱): ۱۱۵-۱۳۶.

- Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 15(2), 251-267
- * Demerjian, Peter. Lev, Baruch. McVay, Sarah. (2012). *Quantifying Managerial Ability: A New Measure and Validity Tests*. *Management Science*, Vol.58, 1229-1248.
- * Desai, M.A., Dharmapala, D. (2006). *Corporate tax avoidance and high-powered incentives*. *Journal of Financial Economics*, 79(1), 145-179.
- * Duan, Tinghua; Ding, Rong; Hou, Wenxuan; Zhang, Ziyang. (2018). *The burden of attention : CEO publicity and tax avoidance*. *Journal of Business Research*: 87: 90-
- * Francis, B.B., Sun, X., Wu, Q. 2013. *Managerial ability and tax avoidance*, SSRN Working Paper, <http://ssrn.com/abstract=2348695>.
- * Ghosh, D., & Olsen, L. 2009. *Environmental uncertainty and managers' use of discretionary accruals*. *Accounting, Organizations and Society*, 34(2), 188-205.
- * Gomes, A.P.M. 2016. *Corporate Governance Characteristics as a Stimulus to Tax Management*. *R. Cont. Fin. – USP, São Paulo*, 27(71), 149-168.
- * Gujarati, D. (1995) *basic econometrics*. Usa: mcgraw-hill.
- * Hanlon, Michelle and Heitzman Shane (2010). *(A review of tax research, Journal of Accounting and Economics*, 50(2): 127-178.
- * Koester, A., Shevlin, T., Wangerin, D. (2016). *The role of managerial ability in corporate tax avoidance*. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2753152.
- * OECD 2015, *G20/OECD Principles of Corporate Governance*, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264236882-en>.
- * Paniagua, J., Rivelles, R., & Sapena, J. (2018). *Corporate governance and financial performance: The role of ownership and board structure*. *Journal of Business Research*.
- * Van Der Pilos, Nina. (2017). *Tax Avoidance and Corporate Governance. Does the board of directors influence tax avoidance? Unpublished master's Thesis*. Erasmus School of Economics.
- * کرمی، غلامرضا، امیر فیروزنیا و حمید کلهرنیا، (۱۳۹۹). (اهمیت کیفیت محیط داخلی در اجتناب مالیاتی، پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی). شماره ۴۵، بهار، صص ۷۹-۴۷
- * مهرانی، ساسان و سیدجلال سیدی (۱۳۹۳). (بررسی تأثیر مالیات بر درآمد حسابداری محافظه‌کارانه بر اجتناب مالیاتی شرکتها). فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۳ (۱۰): ۱۳-۲۳
- * نصیری، سعید، کعب عمیر، احمد، درسه سیدصابر (۱۳۹۹). (تأثیر عدم اطمینان محیطی بر اجتناب از مالیات و فرار مالیاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران). فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت فصلنامه علمی پژوهشی دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت.
- * Andreou, P. C., Karasamani, I., Louca, C., & Ehrlich, D. (2017). *The impact of managerial ability on crisis-period corporate investment*. *Journal of Business Research*, 79(November 2016), 107-122.
- * Armstrong, C. S., Blouin, J. L., Jagolinzer, A. D., & Larcker, D. F. (2015). *Corporate Governance, Incentives, and Tax Avoidance*, *Journal of Accounting and Economics*, 60 (1), 1-17
- * Chen, K.P., Chu, C. (2005). *Internal control vs. external manipulation: A model of corporate income tax evasion*. *RAND Journal of Economics*, 36, 151-164.
- * Demerjian P., Lev B, Lewis MF, McVay SE. (2013). *Managerial ability and earnings quality*. *Accounting Review*, Vol 88 (2), pp: 463 498.
- * Demerjian, P. R., Lewis-Western, M. F., & McVay, S. E. (2017). *How Does Intentional Earnings Smoothing Vary with Managerial Ability? Forthcoming in the Journal of Accounting, Auditing & Finance*.
- * Demerjian, P., B. Lev, and S. MacVay. (2012). *Quantifying managerial ability: A*
- * Demerjian, P., B. Lev, M. Lewis, and S. MacVay. (2013). *Managerial ability and*

Investigating the effect of management ability on the relationship between environmental uncertainty and tax avoidance

*Sara Yousefzadeh*¹

Jalil Beytari^{2*}

*Hossein Badiei*³

Abstract

The purpose of this study is to investigate the effect of management ability on the relationship between environmental uncertainty and tax avoidance. In the face of unstable environments, more capable managers with better long-term visions make better long-term decisions and adopt better strategies for adapting to the environment. In this regard, samples including 130 companies listed on the stock exchange during the period 1393-1399 have been selected and tested. This study were analyzed using multivariate regression method. The test results indicate that managerial ability has no moderating effect on the relationship between environmental uncertainty and tax avoidance. The results of this study show that in the face of unstable environments, more capable managers with long-term vision horizon, make better long-term decisions and adopt better strategies to adapt to the environment. So there are fewer tax evasion activities.

Keywords: Management Ability, Environmental Uncertainty, Tax Avoidance

JEL Classification: M41, J5

¹ Ph.D. Student, Department of Accounting Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. Sarayousefzadeh72@gmail.com

² Assistant Professor, Department of Accounting, Shahr-e-Qods Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (Corresponding Author): beytari@gmail.com

³ Assistant Professor, Department of Accounting, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. badiei@tau.ac.ir